

Etikai kódex

Tanácsadó-értékelő eljárás a magyar felsőoktatási intézmények nemzetköziesítésének minősítésére

2017. április

A dokumentumot Temesi József készítette a Tempus Közalapítvány
megbízásából az
EFOP-3.4.2-VEKOP-15-2015-0001 projekt keretében.

SZÉCHENYI 2020

HUNGARIAN
GOVERNMENT

European Union
European Structural
and Investment Funds

INVESTING IN YOUR FUTURE

Bevezetés

A Tempus Közalapítvány (TKA) az “Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosításának standardjai és irányelvei” (ESG 2015)¹ című dokumentummal összhangban fejlesztette ki a felsőoktatási intézmények nemzetköziesítési tevékenységének értékelésére és tanácsadásra vonatkozó minőségbiztosítási eljárását. Mivel az eljárás szelleme, céljai és a részt vevő Intézményi kör is megegyezik az ENQA dokumentumában foglaltakkal, ezért ezt az etikai kódexet végleges formájában az ENQA ajánlásaira építve alakítottuk ki, figyelembe véve más nemzetközi akkreditációs szervezetek és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság ajánlásait is.

1 Az etikai kódex célja

A TKA felelős azért, hogy a felügyeletével lefolytatott értékelések és tanácsadás menet közbeni eljárásai és végső dokumentumai a szabványoknak legjobban megfelelő formában készüljenek el. Ez csak úgy lehetséges, ha az értékelésben részt vevő szakértők a legjobb gyakorlatokat követő elvek mentén, megfelelő szakmai integritást feltételezve dolgoznak. A kódex célja, hogy az ennek eléréséhez szükséges etikai elveket lefektesse és a nemzetköziesítési értékelő és tanácsadó eljárások gyakorlatába átültesse.

Az etikai kódex a külső értékelés lebonyolításának általános magatartási szabályait írja le, miközben külön kitér az intézményi látogatás során követendő viselkedésre. A szakértői panel minden tagjára vonatkozó általános útmutatások egyrészt az elvárt mintákat mutatják be, másrészt pedig a szakértők kötelezettségeiről szólnak. Természetesen a kódex nem tudja kimerítően tárgyalni az értékelések minden aspektusát, és nem tud, de nem is szándékozik kitérni minden esetleg előforduló esetre.

A kódex tehát a szakértőkkel szemben elvárt és az értékelés folyamán követendő minimális követelményeket elvi megközelítésben tartalmazza: az értékelő-tanácsadó folyamatban nem betű szerint kell követni a kódex iránymutatásait, hanem azok szellemének megfelelően. A TKA elvárja, hogy a tanácsadók (az intézmény nemzetköziesítését értékelő csapat tagjai) ismerjék a kódex tartalmát, legyenek tisztában a fő irányelvekkel és tartsák tiszteletben az itt lefektetett főbb szabályokat. Szerződése aláírásával minden szakértő elfogadja, hogy munkája során betartja a kódex szabályait.

A kódex megsértésére vagy a szakmailag elfogadhatatlan viselkedésre vonatkozó komoly bizonyíték – még ha az adott eset nincs is részletezve a kódexben – a szakértői szerződés azonnali felbontásához vezethet, ezáltal kizárva a szakértőt a TKA további értékelő-tanácsadó tevékenységében való részvételből is.

¹ Letölthető a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság honlapjáról:

http://www.mab.hu/web/index.php?option=com_content&view=article&id=249&Itemid=482&lang=hu

2 A szakértők kötelezettségei

2.1 Titoktartás és körültekintő adatkezelés

Azoknak az anyagoknak a részletei, amelyeket a szakértői csapat az értékelés céljára kézhez kap, és a szakértői megbeszélésen elhangzott összes kijelentés bizalmas információnak minősül. Ezeknek az anyagoknak és az értékelő megbeszélések vitáinak tartalmát kizárólag a TKA döntése alapján, és az általa meghatározott kommunikációs csatornákon keresztül lehet nyilvánossá tenni. Az értékelési folyamatban az intézmény és az értékelő csapat között lezajlott bármilyen jellegű kommunikáció tartalmáról a TKA titkárságát tájékoztatni kell.

A szakértők kötelesek:

- A tudomásukra jutott információkat titkosan kezelni, különös tekintettel a személyi természetű, szigorúan bizalmas természetű adatokra.
- Maximális körültekintéssel foglalkozni az értékelésben érintett területekkel, különös tekintettel az értékelési folyamatban a szakértők által bekért bizalmas természetű adatok nyilvánosságra kerülésére. Bizalmas információnak számít mindazon információ, amelyet a szakértők az értékeléshez megkaptak, de publikusan nem elérhető. Ugyancsak bizalmas információnak számítanak azok az egyéb (jogi, pénzügyi, stb.) információk, amelyeket a TKA annak tekint.
- Írásos engedélyt kérni a TKA titkárságától, ha az értékelési folyamatról bármilyen információt külső féllel közölni akarnak.

2.2 Összeférhetetlenség

Annak a szakértőnek, aki a továbbiakban részletezett tényleges, potenciális vagy előre látható összeférhetlenségben érintett, ezt a tényt a tudomására jutást követően a leghamarabb jelentenie kell.

A *tényleges összeférhetlenség* azt jelenti, hogy a szakértő egyéni vagy intézményi szinten olyan érdekekkel rendelkezik, amelyek hatással lehetnek értékelő és tanácsadó munkájának kimenetére. A *látványos összeférhetlenség* (lehetőségként vagy a jövőben bekövetkező tényként megjelenő formában) a szakértő olyan magánjellegű érdekeit jelenti, amelyek valószínűleg befolyással lesznek értékelő munkájának kimenetére. Ez utóbbi összeférhetlenség egy példája az, ha a szakértő az értékelt intézmény számára dolgozott az elmúlt öt évben.

A tényleges, potenciális vagy előre látható összeférhetlenség egyes eseteinek – nem feltétlenül teljes – listája a következő:

- A szakértői csapat tagja az elmúlt öt évben munkavégzést folytatott az értékelés alatt álló intézményben (ideértve például a teljes vagy részmunkaidős munkaszerződést, tanácsadói

vagy egyéb megbízást), függetlenül attól, hogy valamely munkáért kapott-e bérjellegű kifizetést vagy sem); az intézmény hallgatója volt (tetszőleges tanulmányok folytatása céljából, kredit vagy kredit nélküli formában); bármilyen egyéb módon az intézményhez kapcsolódó szolgáltatást végzett.

- Az elmúlt három évben az értékelés alatt álló intézménnyel együttműködő más intézmény megbízásából közvetlenül részt vett közös diplomához vezető programok vagy más közös oktatási tevékenység fejlesztésében, felügyeletében vagy közvetlen irányításában.
- A szakértő közvetlen családtagja(i) (házastárs, testvér, gyermek, unoka, szülő, nagyszülő) az intézmény jelenlegi dolgozója vagy a gazdasági tanács tagja.
- A szakértő az értékelés alatt álló egyetemen végzett.
- Anyagilag érdekelt az intézmény valamely tevékenységével összefüggésben.
- Egy olyan szakértői értékelő csapat fogadásában vett részt vezetőként egy másik intézményben, akik közül a jelenleg értékelés alatt álló intézménynek a szakértőket fogadó felelős vezetője volt az egyik tag.

Az összeférhetlenség elkerülése céljából a szakértők kötelesek:

- Tevékenységükben és döntéseikben független módon eljárni, szigorú pártatlanságot, objektivitást és józan ítélőképességet tanúsítani.
- Minden közvetlen és közvetett, tényleges vagy lehetőségként felmerülő, a TKA érdekeit érintő személyes konfliktust azonosítani és bejelenteni.
- Tényleges összeférhetlenség esetén a TKA-t írásban értesíteni és azonnal megszüntetni a folyamatban lévő értékeléssel kapcsolatos minden tevékenységet.
- Azonnal tájékoztatni a TKA-t az összeférhetlenségi nyilatkozat megtétele óta történt, a szakértői szerződés időtartama alatt megjelenő bármely változásról, új eseményről.
- A TKA-t kell megkeresni iránymutatás és értelmezés céljából akkor is, ha az összeférhetlenség kérdésében bármilyen kétely merül.

2.3 Feddhetetlenség

- A szakértőnek becsületos, korrekt és felelős módon kell értékelő és tanácsadó tevékenységét végeznie.
- Semmilyen körülmények között nem szabad felajánlani vagy elfogadni ajándékot vagy indokolatlan figyelmet. Amennyiben ilyen ajánlat a szakértő tudomására jut, haladéktalanul jelentenie kell azt a TKA-nak.

SZÉCHENYI 2020

HUNGARIAN
GOVERNMENT

European Union
European Structural
and Investment Funds

INVESTING IN YOUR FUTURE

- A szakértőknek tartózkodniuk kell mindenféle helytelen viselkedéstől, kötelességmulasztástól. Ha ilyen a tudomásukra jut, írásban kell azt jelezniük a TKA számára, akár egy szakértő, a szakértői csapat egésze vagy a TKA megbízottja követte el a mulasztást.

3 A jó gyakorlat alapelvei

A TKA számára kiemelkedően fontos az értékelési folyamat kiválósága. Az eljárás minden lépésének semlegesnek, megbízhatónak és kiegyensúlyozottnak kell lennie. A TKA külön figyelmet fordít arra, hogy az értékelő csapat hatékony munkájának feltételeit biztosítsa, betartsa a kitűzött határidőket és a meghozott döntéseket igazolni tudja. Ehhez megfelelő háttérrel ad, ugyanakkor elvárásokat is fogalmaz meg a szakértők számára.

A TKA minden szakértőnek a továbbiakban leírt alapelvek betartását ajánlja a figyelmébe munkája során. A javaslatok zöme az intézménylátogatásra vonatkozik.

3.1 Nyitottság és együttműködési készség

- A szakértő a különböző érdekelt felekkel szervezett megbeszéléseken legyen a lehetőségekhez képes nyitott és fogadó kész.
- Tartsa tiszteletben és fontolja meg azon más szakértők véleményét, akikkel az értékelés célját együttes munkában kell elérnie.
- Minden adatot, következtetést igyekezzen ellenőrizni.
- Az értékelést érintő minden ügyben legyen megértő és udvarias az intézményt képviselő személyekkel.
- Tartsa tiszteletben a folyamatban résztvevők eltérő kulturális háttérét vagy beállítottságát.
- Maga is járuljon hozzá egy termékeny munkakörnyezet kialakításához, ahol minden csapattag elkötelezett, egyenlő együttműködő partner és azonos felelősséget vállal,
- A szakértői csapat vezetője ezt a felhatalmazását mindig méltányos és felelős módon gyakorolja.

3.2 Kommunikáció

- A megbeszélések során a szakértő barátságos, konstruktív módon, ugyanakkor kritikus szellemben tegye fel kérdéseit.
- A kérdések konkrétumokra vonatkozzanak, kerülje a személyes jellegű kérdéseket.
- A szakértők legyenek biztosak abban, hogy egy-egy beszélgetés végén, illetve a teljes értékelési folyamat befejezésekor nem maradtak elvarratlan szálak, megválaszolatlan kérdések.

SZÉCHENYI 2020

HUNGARIAN
GOVERNMENT

European Union
European Structural
and Investment Funds

INVESTING IN YOUR FUTURE

- Az elnök tisztje a véleménycsere nyitottságának biztosítása és hogy minden résztvevő szabadon kifejthesse a véleményét.
- Az egyes megbeszélések végén ajánlott, hogy az elnök a főbb témaköröket röviden összefoglalja, ezzel bemutatva, hogy minden fontos kérdést megvitattak, majd köszönetet mondjon a résztvevőknek hozzájárulásukért.
- A megbeszéléseken biztosítani kell (ez lehet elnöki vagy koordinátori feladat), hogy senki ne érezze kényelmetlenül magát a megbeszéléseken, azok sem, akiknek az angolsága esetleg gyengébb.

3.3 Szakmai elkötelezettség és kompetencia

- A szakértő minden esetben tartsa magát a szakmai kompetenciák körén belül, megnyilvánulásaiban, stílusában ne essen ki ebből a szerepből.
- Szándékosan ne tartson vissza fontos információt, hacsak az nem bizalmas természetű.
- Előzetesen készüljön fel a megbeszélésekre, alaposan tanulmányozza át a TKA-tól kapott dokumentációt vagy más információkat az intézményi látogatás előtt.
- Mindig öltözködjön az alkalomhoz illően.
- Tartsa be a határidőket, a megbeszélésekről ne késsen.
- Szentelje teljes figyelmét a megbeszéléseken elhangzottaknak (kapcsolja ki a telefonját, stb.)
- A megbeszélések folyamán kerülje a szakértő társakkal történő vitát, a véleménykülönbségeket a megbeszélések előtt vagy között rendezzék.
- Minden megbeszélésen és vitán vegyen részt.
- Mind a látogatás találkozóin, mind a szakértői csapat megbeszélésein készítsen jegyzeteket.

4 Etikai vétség megállapítása és szankcionálása

4.1 Etikai vétség

Etikai vétséget követ el, aki

- nem tartja be a TKA által meghatározott eljárási szabályokat vagy megsérti a szakmai alapkövetelményeket,
- összeférhetlenségének vagy érdekellentétének fennállásáról elmulasztja tájékoztatni a TKA-t,

- szakértői funkcióját személyes vagy intézményes anyagi haszon vagy egyéb előny szerzésére használja,
- az adott ügyre vonatkozó bizalmas vagy a TKA által nem nyilvánosnak minősített információt külső személynek vagy szervezetnek átad,
- más szakértőkkel nem működik együtt vagy az együttműködést akadályozza.

4.2 Az etikai vétség megállapítása

A TKA a lehető legrövidebb időn belül, miután tudomására jutott a feltételezett etikai vétség és elhatározta, hogy eljárás indítását kezdeményezi, kinevez egy felelős személyt a tényállás megállapítására (kivizsgáló). A kivizsgálónak az a feladata, hogy megállapítsa és írásban jelentse, hogy történt-e etikai vétség vagy sem. A kivizsgáló kérheti, hogy a TKA vezetése bocsásson a rendelkezésére egy asszisztent, aki bizonyítékot gyűjt és írásos jelentést készít a kivizsgáló számára a tényeken alapuló következtetéseiről.

A kivizsgáló személynek és asszisztensének függetlennek és pártatlannak kell lennie és annak is kell látszania. Mindkettőjüknek kötelessége, hogy írásban jelentsék, ha függetlenségük vagy pártatlanságuk nem biztosított, vagy olyan tények merülhetnek fel, amelyek a függetlenség és pártatlanság hiányának látszatát keltik (pl. maguk is tanúi voltak az ügynek).

Az etikai vétség meghatározását a lehető legkevesebb formalizmus mellett és az ügy természetét figyelembe véve a legrövidebb idő alatt kell elvégezni.

A vétség meghatározása méltányos eljárás keretében történik. Az etikai vétséggel gyanúsított szakértőt írásban értesíteni kell arról, hogy etikai eljárás indult ellene. Tájékoztatni kell mindazokról a tényekről, bizonyítékokról, amelyek ügyében relevánsak és fontosak lehetnek, és elé kell tárni mindazokat az írásos dokumentumokat, amelyekkel a kivizsgáló rendelkezik. Ésszerű lehetőséget kell biztosítani arra, hogy védekezését előadja, mielőtt ügyében bármilyen döntés vagy részdöntés megszületne. Csak olyan bizonyítékok használhatók fel, amelyek logikai vagy bizonyított valószínűségi kapcsolatban vannak az üggyel, és az ellentétes tényeket is meg kell vizsgálni.

Az etikai vizsgálatba bevont személynek meg kell adni a lehetőséget, hogy védekezését írásban is előterjeszthesse, vagy a tényállást megkérdőjelező bizonyítékokat nyújtson be 7 napon belül (vagy az ügy természetétől függően más határidővel), illetve szóbeli meghallgatást kérjen. Ez utóbbi elfogadásáról a kivizsgáló dönt. Amennyiben meghallgatásra kerül sor, kérelem alapján a kivizsgáló dönthet úgy, hogy az eljárás alá vont szakértőt az ügyben segítő személy is jelen legyen.

Ha a vizsgálat alatt lévő személy nyilatkozatot nem tesz, az önmagában nem értékelhető az etikai vétség beismeréseként.

4.3 Az etikai vétség szankcionálása

Ha a kivizsgálás az etikai vétséget megállapította, akkor az ügy egy ad hoc etikai bizottság elé kerül. A bizottság tagjait a TKA igazgatója nevezi ki. Három tagjának egyike a TKA kuratóriumi tagja (a bizottság elnöke), a másik a szóban forgó szakértői értékelések felügyeletét végző egység munkatársa, a harmadik pedig egy külső megbízott.

A bizottság tagjaira is vonatkozik a függetlenség és pártatlanság elve, a szankcionálási döntési eljárásnak pedig meg kell felelnie a méltányos elbírálás szabályainak.

A meghozott szankció csak akkor léptethető életbe, ha a döntés előtt az eljárás alá vont szakértőt értesítették arról, hogy az etikai vétség megállapítása megtörtént. Tájékoztatni kell őt arról, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a szankció megállapításánál figyelembe vehetők és milyen szankció jöhet számításba. Az eljárás alatt lévő személynek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy 7 napon belül, vagy az ügy természetétől függő más határidővel írásbeli nyilatkozatot tegyen. A döntés ezután történik.

A bizottság dönthet úgy, hogy

- a kivizsgáló által megállapított etikai vétségben a szakértőt nem tekinti elmarasztalhatónak, az eljárást lezárja,
- a szakértőt az értékelési eljárás valamely szakaszából kizárja (például a végső értékelésben és javaslattételben nem vehet részt) és szerződését e szerint módosítja,
- a szakértő szerződését az abban szereplő etikai klauzula alapján felmondja,
- egyéb, az ügy súlyosságával összhangban lévő szankciót állapít meg.